

مروری بر کتاب‌هایی که از کتاب‌ها سخن می‌گویند

# حدیث دلبران!

علی احمدیه

نویسنده

کتاب‌ها برای کسانی که با آنها انس و الفت دارند مساله‌ای تمام نشدنی محسوب می‌شوند. ساده اگر بخواهیم حرف بزنیم هیچ وقت ماجرای کتاب‌ها برای عاشقان آنها تمامی ندارد و همیشه حرفی هست که درباره يك کتاب زده شود و مجلس يك کتاب‌باز را با آن گرم کرد و مایه خوشی خاطر او را فراهم آورد.

کتاب‌بازها به سختی می‌توانند از کتاب‌ها دل بکنند و همین که کتاب می‌بینند دست و پایشان شل می‌شود و آب از لب و دهانشان سرازیر شده و گاهی توانایی مقاومت خود را در برابر این یاران دانا از دست می‌دهند. اصلا

کتاب‌بازی قواعدی دارد که حتی میان کتاب‌بازها نیز اختلاف ایجاد می‌کند و گاهی پیش می‌آید يك کتاب‌باز، دیگری را به دلیل رفتارهای غیرمنطقی (از نظر خودش) به رسمیت نمی‌شناسد.

به بهانه خواندن و دغدغه‌های کتابی سراغ کتاب‌هایی رفته‌ایم که در آنها کتاب یا کتابخانه و ... محوریت داشته است. به عبارتی به قدری این عشق و علاقه به کتاب‌ها شدت داشته که نویسندگانی مانند اومبرتو اکو در اثری که قرار است به نقد سنت‌های حاکم بر جامعه بپردازد هم کتابخانه‌ای را زآلود تدارك دیده که در آن دست به کتاب‌بازی و معاشقه با کتاب‌ها بزند. جنون کتاب‌بازی در مواردی به قدری پیشرفته و وسیع می‌شود که باور آن کار آسانی نیست. زیرا می‌بینیم فرد کتاب‌باز تمایلاتی از جنس گردآوری چاپ اول‌ها یا ... پیدا می‌کند که دیگر صورت و ظاهر کتاب برایش معنا پیدا کرده و دیگر متن از میان برخاسته و حواشی پررنگ شده است. در این گزارش، سراغ تعدادی از آثاری که شخصیت‌ها یا قصه حول ماجرای کتاب شکل گرفته رفته‌ایم و البته فقط نمونه‌های خارجی را معرفی کرده‌ایم. هرچند نمونه‌های خوب ایرانی نظیر «بی‌کتابی» را در شماره قبل که مربوط به مشروطه بود معرفی کردیم.

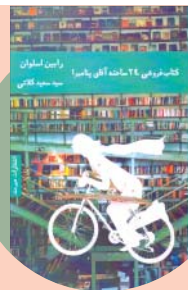
## نام گل سرخ

اومبرتو اکو را نمی‌توان توصیف کرد. حرف زدن از آثار داستانی او کار دشواری است. در این داستان او جدا از نقد ساختار حاکم بر جامعه در دوره‌ای از تاریخ که کلیسا نقش جدی در آن داشته قصه‌ای معمایی و پلیسی طرح می‌کند و از این طریق خواننده را با خود همراه می‌کند تا پا در يك ماجراجویی قرون وسطایی بگذارد. راه مخفی کتابخانه مرموز موجود در داستان در دستان يك کشیش پیر و نابیناست و اکو با چیره‌دستی فضایی وهم‌آلود که ویژه آن برهه تاریخی است، خلق می‌کند تا خواننده‌اش را با خود همراه کند. این داستان راوی عادات عجیب حاکم بر کتابخانه يك کلیسای قدیمی است که می‌تواند ریشه در همان عادات کتاب‌بازها داشته باشد. قوانینی که سفت و سخت اجرا می‌شود و در بخشی شاهد هزارتوی کتابخانه هستیم که نفس در سینه خواننده حبس می‌کند.



## کتابفروشی ۲۴ ساعته آقای پنامبرا

کار کردن در کتابفروشی یکی از آرزوهای هر انسان کتاب‌باز است یا این که فروختن کتاب را به عنوان يك شغلی جذاب در نظر دارند که البته حتما می‌تواند شغل جذاب و متفاوتی باشد، اما تا وقتی تبدیل به شغل افراد نشده باشد. حالا در این رمان با کلی جانون همراه می‌شویم و قدم در يك کتابفروشی ۲۴ ساعته می‌گذاریم. کتابفروشی‌ای که کلی را مشکوک می‌کند و تصمیم می‌گیرد رفتارهای مشتری‌های خاص آن را زیر نظر بگیرد تا پرده از راز این فروشگاه شبانه‌روزی کتاب بردارد. خواننده در این داستان به واسطه هیجان موجود در متن به اجبار پا در کتابفروشی می‌گذارد، ولی دیگر دلش نمی‌خواهد از آن خارج شود. اسراری در يك کتابفروشی هست که همه در صدد پوشاندن آن هستند. این شما را کنجکاو می‌کند تا سر از کار کتابفروشی که به واسطه کتاب‌ها محیطی مرموز به شمار می‌رود، در بیاورید. رمانی که را بین اسلوان نوشته و می‌تواند شما را در کشف راز دیوارهای کتابفروشی آقای پنامبرا شریک کند.



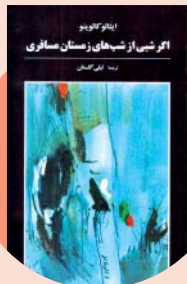
## تنهایی پرهیاهو

شخصیتی را تصور کنید که کارش خمیر کردن کتاب‌هاست. فردی که کتاب‌های با ارزش را با خود به خانه می‌برد. کسی که ۳۵ سال شغلش همین بوده و با کتاب‌ها دمخور بوده است. او مانند دانشنامه‌ای عظیم ذهن و زبان‌ش مملو از کتاب‌هاست ولی با ورود فناوری (نگرانی اغلب کتاب‌بازها) شغلش از او گرفته می‌شود تا يك ماشین، کار او را انجام دهد و دست او از کتاب‌ها کوتاه می‌شود. در این کتاب هم شاهد يك شخصیت کتاب‌باز هستیم که زیست و زندگی عجیبی دارد و همین سبب جذاب شدن قصه آن شده است. کتابی که به عنوان یکی از پرفروش‌ترین و مشهورترین کتاب‌ها از ادبیات چک در ایران مطرح است. بهومیل هرابال در این اثر کوشش کرده روایتی از زندگی و ارتباط با کتاب‌ها را برای خواننده‌اش طرح کند و او را به هزارتوی زندگی شخصیتش ببرد.



## اگر شبی از شب‌های زمستان مسافری

این داستان را باید یکی از آثار فنی و به شدت متفاوت میان آثار داستانی نام برد. اثری که در آن شاهد قصه‌های تو در تو هستیم و خواننده اگر دقت کافی و لازم برای خواندن اثر به خرج ندهد ممکن است نخ اتفاقات



را از دست بدهد. اثری که زمان در آن معنای خود را از دست می‌دهد و روایت در بی‌زمانی جریان پیدا می‌کند و این دلیلی می‌شود بر این که خواننده ارتباط درستی با اثر برقرار نکند. اما با این حال دریافت‌هایی که از این اثر ایتالو کالوینو می‌توان داشت به ویژه که قصه يك کتاب ناتمام در آن مطرح است خواننده را ترغیب می‌کند از همان فصل اول دل به کتاب بدهد تا بتواند ارتباط بهتری برقرار کند. روایتی که با محوریت سرگشتگی انسان می‌خواهد تصویری از روشنفکری قرن بیستم را به خواننده نشان دهد. این اثر شامل ۱۲ فصل و ده داستان نیمه‌تمام است. در ۱۲ بخش این کتاب، خواننده کتاب از دیدگاه دوم‌شخص با خواننده مردی آشنا می‌شود که در حال خوانش کتاب «اگر شبی از شب‌های زمستان مسافری» است. مرد بعد از اتمام فصل اول متوجه می‌شود فصل خواننده شده، تا انتهای کتاب به کرات تکرار شده است. مرد کتاب را پیش کتابفروش می‌برد و آنجا با خواننده زن و مشکل مشترکشان روبه‌رو می‌شود. این دو در پی کنکاش‌ها درمی‌یابند، کتابی را که خوانده‌اند، نوشته کالوینو نیست. آنان که علاقه‌مند به ماجرای کتاب شده‌اند، تصمیم می‌گیرند ادامه کتاب را بیابند و آن را بخوانند.



به بهانه خواندن و دغدغه‌های کتابی سراغ کتاب‌هایی رفته‌ایم که در آنها کتاب یا کتابخانه و ... محوریت داشته است. به قدری این عشق و علاقه به کتاب‌ها شدت داشته که نویسندگانی مانند اومبرتو اکو در اثری که قرار است به نقد سنت‌های حاکم بر جامعه بپردازد هم کتابخانه‌ای را زآلود تدارك دیده است

## ضد سنت بوو

مارسل پروست، خالق بزرگ‌ترین رمان جهان نیز در آثارش این عشق و علاقه به کتاب را در شخصیت‌های داستان‌ها و کتاب‌هایش قرار داده و در واقع آنها را افرادی کتاب‌باز معرفی کرده است. درمان بزرگ «در جست‌وجوی زمان از دست رفته» راوی داستان دارای چنین ویژگی‌هایی است و خواننده خود را در مواجهه با این شخصیت مقایسه می‌کند، اما در کتاب «ضد سنت بوو» می‌خواهد به خوانندگان نشان دهد چگونه باید کتاب بخوانند. بهره بردن از لذت مطالعه اتفاقی است که در این کتاب پروست به آن دامن می‌زند و تلاش دارد آن را به خواننده اثرش نشان دهد. عشق، اضطراب جدایی، گذشته، مطالعه و نیز معنای هنر و ادبیات از جمله مفاهیم اصلی کتاب هستند که پروست در این کتاب به آنها اشاراتی کرده است.

